

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Beværter sagen i Trolldhede 1926-1927

I 1926/1927 udspillede der sig i Trolldhede en strid, som jeg næsten vil kalde en slags kulturkamp med min far, J. Lindbjerg (billedet) og et par andre på den ene side, og på den anden side befandt

Jens Lindbjerg, 1891-1971

sig en stor del af de toneangivende borgere i Trolldhede – måske især blandt de forretningsdrivende. Det var en kamp om spiritusbevilling til kroen eller gæstgivergården ("æ gæstgivergaard"), som den også blev kaldt, eller Hotel Trolldhøj som den jo hed. Den kamp måtte J. Lindbjerg og co. naturligvis tabe, og jeg synes også, at det allerede fra starten stod klart, at det var en håbløs kamp, som de med imponerende energi og handlekraft udkæmpede.

Min far skrev fra 1925 og til sin død i 1971 ca. 2500 sider dagbogsoptegnelser, og ved hjælp af dem og en del andre kilder har jeg prøvet at lave en samlet beskrivelse af "Beværter sagen", dog vil det sikkert ikke være en fyldestgørende beskrivelse, men det er, hvad jeg har kunnet finde frem til. - Knud Lindbjerg

Hotel Trolldhøj havde oprindeligt ingen tilladelse til udskænkning af spiritus, men det afholdt dem imidlertid ikke fra at udskænke spiritus alligevel - det var altså udover et gæstgiveri tillige en "smugkro". Det var ikke ualmindeligt på de steder - ofte i områder hvor Indre Mission var fremherskende - at den manglende opnåelse af såkaldt beværterbevilling medførte smugkrovirksomhed - og således også i Trolldhede. Det var især under første verdenskrig og i årene derefter, at smugkrovirksomheden greb om sig. Dette medførte naturligvis misbilligelse hos missionsfolkene, og min far var især utilfreds med dette udføre. Men der måtte mere end misbilligelse til, det krævede handling.

Han skriver en del om sagen i sine dagbøger, men der har naturligvis været sagt og skrevet langt mere, end det der fortælles i dagbøgerne.

Han skriver således, at han den 2.8.1926 var til møde hos maler Hansen sammen med Th. Thorsen og K. Chr. Knudsen for at drøfte, hvad der var at gøre ved den "omsiggribende ulovlige udskænkning på Gæstgivergården".

Der har så i de kommende måneder været drøftet mere eller mindre offentligt, hvad man skulle stille op med gæstgiverens ulovlige udskænkning. Denne - altså

gæstgiveren - har også været interesseret i, at den ulovlige tilstand blev lovliggjort. Men at ophøre med udskænkningen har han sikkert ikke tænkt sig, for der lå jo en god fortjeneste i udskænkning af spiritus. Det skal lige bemærkes her, at gæstgiveren tillige var filialbestyrer af Skjern Banks afdeling i Troldhede og dermed en mand af en vis indflydelse, og læg dertil, at han var svoger til en af de mest betydningsfulde og respekterede mænd i Troldhede, byens største og mest velhavende købmand, nemlig købmand Jørgensen, hvis kone var søster til gæstgiverens/bankbestyrerens kone, så der var ikke meget støtte at hente i Troldhede i denne sag, men de kæmpede bravt. Det var vist nok under 1. Verdenskrig, at han, bankbestyreren, købte kroen - måske ved en tvangsauktion - han havde jo som bankmand indblik i de økonomiske forhold - og han fandt hurtigt ud af, at de store penge lå i spiritussalg. I slutningen af 1926 ansøger han så sognerådet om beværterbevilling. Kommunen, der dengang hed Nr. Vium - Herborg Kommune, bestod af to sogne, hvor den ene nemlig Herborg Sogn havde beværterbevilling i Videbæk Stationsby, mens den anden sogn Nr. Vium ikke havde beværterbevilling i sin stationsby Troldhede.

I henhold til beværterloven var det amtsrådet, der tildelte beværterbevilling, efter at sognerådet havde udtalt sig om ansøgningen. Amtsrådet kunne ikke meddele eller forny en bevilling, når sognerådet ikke havde indstillet den. Hvis bevillingen blev indstillet af sognerådet, kunne amtsrådet dog nægte den, men en sådan nægtelse kunne af såvel sognerådet som af ansøgeren indankes for erhvervsministeriet.

Når spørgsmålet om en beværterbevillings meddelelse eller fornyelse blev behandlet i sognerådet, kunne en tredjedel af dets medlemmer ifølge loven forlange en kommuneafstemning herom.

Denne ret til at forlange kommuneafstemning havde endvidere kommunens beboere, men for at kunne få lejlighed til at benytte denne ret, bestemte loven, at hvis ikke der var en tredjedel af sognerådet, der forlangte kommuneafstemning, kunne 35 % af samtlige på den kommunale valgliste opførte personer inden 14 dage efter bekendtgørelsen om beværterbevillingen indgive begæring om kommuneafstemning, og denne skulle så finde sted. Amtsrådets beslutning i sagen måtte derfor ikke træffes før 14 dage efter bekendtgørelsen om sognerådets stilling, og hvis der var fremsat behørigt krav om kommuneafstemning, måtte amtsrådet naturligvis afvente dennes resultat.

Det var denne bestemmelse om kommuneafstemning, min far og hans meningsfæller knyttede deres håb om afvisning af beværterbevilling til "GÆSTGIVERGAARDEN" til.

Da der imidlertid ikke var en tredjedel af sognerådet, der ville kræve afstemning, var der kun det håb tilbage, at man kunne skaffe underskrifter fra 35 % af de på valglisterne opførte personer.

Man kunne jo næsten sige sig selv, at det var et håbløst foretagende at gå i gang med, for selv om det skulle lykkes at samle 35 % underskrifter, så skulle der jo ved selve den følgende kommuneafstemning skaffes flertal for en afvisning af beværterbevilling, og flertallet skulle udgøre mindst 35 % af de valgberettigede.

Man må jo formode, at udover missionskredse var almindelige mennesker vel ikke særlig engageret i en sådan sag, og man må vel også formode, at beboerne i Herborg sogn har været bedøvende ligeglade med, om der blev tildelt beværterbevilling til Gæstgivergaarden i Trolldhede eller ej, og derfor må en kamp for at omgøre sognerådets tildeling af beværterbevilling anses for at være en håbløs sag. Imidlertid følte min far og hans meningsfæller, at de måtte gøre, hvad der var dem muligt for at forsøge at få omstødt den famøse bevilling, og de tog derfor fat med stor energi.

I slutning af 1926 kunne man læse i avisen, at gæstgiver Christensen havde søgt om beværterbevilling, og at det var blevet anbefalet af sognerådet, og allerede dagen efter den 17.12. rejste min far og maler Hansen til Skjern for at tale med overportør Ingvar Nielsen om, hvad der skulle foretages i anledning af gæstgiverens ansøgning.

Og den 18.12. var min far til bestyrelsesmøde i Blå Kors i anledning af beværterbevillingsspørgsmålet. Det vedtoges at tage fat på at indhente underskrifter til en kommuneafstemning.

Allerede den 20.12. 1926 var min far om aftenen ude for at samle stemmer for en kommuneafstemning.

Det skulle imidlertid gå hurtigt, idet underskrifterne jo skulle foreligge inden 14 dage for at kravet om kommuneafstemning havde gyldighed. Det var derfor nødvendigt at mobilisere folk i hele kommunen til at gå med lister. Den 20.12. tog min far derfor sammen med K. Chr. Knudsen en tur gennem kommunen for at få folk ud med lister. De besøgte en række personer i Nr. Vium, Videbæk, Herborg, Fiskbæk og Sønderup,

og i henhold til min fars notater blev de alle steder mødt med vejløje og med løfter om, at man ville tage sig af sagen.

Det må jo formodes, at de personer, man opsøgte, har været kendte missionsfolk, hvis støtte de på forhånd har regnet med. Det må alligevel have knebet med gennemførelsen af løfterne, for den 27.12. 1926 tog min far og maler Hansen om eftermiddagen ud til K. Chr. Knudsen og Søren Jensen for at få en af dem eller dem begge med til Herborg for at gå med lister. Der var ingen af dem, der kunne, og det samme var tilfældet med Lindskrog (som ellers betragtedes som en sikker støtte).

Den 28.12. hedder det: Listen i Viumby ligger stille, der er ingen, der tør gå med den af frygt for M. Sønderup!!

Den 30.12. ser det ud til, at min far er ved at resignere, for det kneb gevaldigt at få samlet stemmer. Han selv, maler Hansen og M. A. Madsen var ude for at samle stemmer, og det lykkedes kun min far at få 5 stemmer, og de andre fik lidt flere - men altså langt fra nok - for det lyder resignerende: "Vi ved endnu ikke det nøjagtige antal stemmer, men der er i hvert fald afgivet for få, så vi må betragte afstemningen som bortfaldet. Efter dette skal gæstgiveren have bevillingen, såfremt amtet og ministerium deler sognerådets opfattelse".

Der var altså stadig det håb, at amt og ministerium ville afvise sagen, og dette håb skulle i hvert fald næres af alle kræfter. De fleste ville vel have givet op på dette tidspunkt - men ikke min far og hans trosfæller!!

Der var i øvrigt en vis bitterhed over, at det ikke lykkedes at få samlet de nødvendige stemmer til kravet om en kommuneafstemning, hvilket gav anledning til en vis polemik i aviserne.

Det er jo klart, at gæstgiveren under ingen omstændigheder var interesseret i en afstemning, og han forsøgte derfor at gøre sin indflydelse gældende og få folk til at undlade at skrive under. Og når man så husker på, at han tillige var filialbestyrer af Skjern Banks filial i Troldhede og dermed også den, der bevilgede lån til mange mennesker, så har der uden tvivl været mange, som har fundet det klogest ikke at skrive under. Min far påviste direkte, at gæstgiver Christensen havde presset folk til at tilbagekalde deres afgivne stemmer på listerne og også presset sognerådsmedlemmerne.

Han skriver således i et indlæg i avisen: "...For øvrigt har sognerådsmedlemmerne gået rundt til de beboere, der har lovet at gå med lister til underskrift, for at bevæge

dem til ikke at gå ud med lister, og dette er i flere tilfælde lykkedes. Ligeledes har gæstgiver Christensen været rundt med en liste, hvor underskriverne på listerne om krav på kommuneafstemning tilbagekaldte deres underskrift. Man forstår, at dette kan lade sig gøre, når man ved, at gæstgiver Christensen er bestyrer af Skjern Banks filial i Troldhede og i denne egenskab sidder inde med megen indflydelse. ..."

Dette er jo ret skrappt og kunne vel egentlig have pådraget ham et sagsanlæg, men det skete ikke, men derimod kom der nogle dage senere et indlæg i avisen, der tilbageviste beskyldningerne. Jeg gengiver læserbrevet i dens fulde ordlyd, idet jeg synes, at det er med til at tegne billedet af den noget ophedede debat.

Overskriften var:

"Troldhede Gæstgivergaard"

"I anledning af, at hr. Lindbjerg her i bladet af 4. januar d.å. (1927) har omtalt vort forlangende om at få vore navne slettet på den ombårne liste, ifølge hvilken der stilledes krav om kommuneafstemning ang. bevilling til gæstgiver Christensen, og at hr. Lindbjerg lader et "rygte" om, at vi skulle have været genstand for et pres fra hr. Christensens side, og at økonomiske forhold til den af hr. Christensen bestyrede filial af Skjern Bank skulle være årsagen, ønsker samtlige beboere at fritage hr. Christensen for denne beskyldning, da der på ingen måde fra hr. Christensens side er tale om noget i den retning. Vi har underskrevet den ombårne adresse under fejlagtige forudsætninger, og efter at vi var bleven klar over de virkelige forhold, har vi ikke ønsket at give kravet om kommuneafstemning vor tilslutning og har derfor forlangt vore navne slettet.

Dersom der ønskes nærmere oplysninger om årsagen, kan d'hrr, der har forelagt adressen, henvende sig til os og få mundtlig besked.

På samtlige beboeres vegne

M. Lauridsen. Bjørslev Plantage den 14. januar 1927."

Jeg må erkende, at jeg synes, at M. Lauridsen er lidt langt ude, når han skriver, at de havde skrevet under på kravet om kommuneafstemning under fejlagtige forudsætninger, for hvilke fejlagtige forudsætninger kunne der vel have været? Når

jeg så erindrer gæstgiver Christensen og hans indflydelse i Troldhede, er jeg ikke utilbøjelig til at tro, at min far kan have haft ret i sin antagelse om, at Christensen havde presset folk til at trække deres underskrift tilbage. Et pres og måske en skjult trussel kan jo afgives på mange måder og kan "indpakkes" så den er udtalt men ikke desto mindre alligevel klar. Hvis man ovenikøbet erindrer sig, at en mængde landmænd - husmænd og gårdejere - i disse år var ude i økonomiske problemer og havde brug for bankens forståelse i økonomisk henseende, er det nærliggende at forestille sig, at man ikke ønskede at ødelægge et godt forhold til filialbestyreren, og så ovenikøbet i en sag, der måske ikke lå folk særligt på sinde, medmindre man var aktiv afholdsmand.

Min far havde et svar på plantør Lauridsens indlæg i Ringkøbing Amts Dagblad den 24.1. Men desværre har jeg ikke dette indlæg, men jeg kan forestille mig, at det har været et skrap og ironisk indlæg.

For yderligere at gengive lidt af stemningen omkring sagen, skal jeg fra min fars dagbog fra 1.1. 1927 - altså nytårsdag - citere:

"Der var nytårsaften ophængt et par smædeplakater om maler Hansen og mig. De er selvfølgelig lavet af gæstgiverens tilhængere, antagelig af manufakturhandler Hansen og barber Larsen eventuel med hjælp af M. Hansen."

Det er unægteligt interessant, at det ligefrem antydes, at byens næringsdrivende laver smædeplakater en nytårsaften.

Den 2.1. var man også i funktion oven på konstateringen af, at man ikke kunne skaffe stemmer nok til en kommuneafstemning. Min far skriver således: Jeg var i anledning af forskellige forhold vedrørende bevillingsspørgsmålet hos maler Hansen, hvor overportør Ingvar Nielsen, Skjern var til stede.

Det fremgår ikke, hvad der blev drøftet.

Den 10.1. var han til Blå Kors møde, hvor der blev skrevet en henstilling til amtsrådet vedrørende gæstgiverens beværterbevilling. Henstillingen skulle underskrives af de forskellige foreninger (jeg formoder, at der er tale om afdelinger af Blå Kors og måske KFUM, KFUK m.v.) Desuden vedtog man at henvende sig til nogle af amtsrådsmedlemmerne personligt for at forklare dem sagen.

Den 21.1. var min far igen hos maler Hansen sammen med Ingvar Nielsen for at tale om forskellige ting vedrørende bevillingssagen. Min far renskrev en avisartikel for maler Hansen.

Den 25.1. skriver min far lidt surt i sin dagbog: *"Gæstgiver Christensen har i dag fået sin beværterbevilling uden om amtsråd og det hele. Selvfølgelig ved hjælp af H.P. Ludvigsen m.fl.!!!"*

Den 29.1. hedder det: *"Gæstgiveren har efter forlydende fået sin bevilling anbefalet af amtsrådet ved et ekstraordinært møde. Det fortæltes, at politimesteren har sagt, at denne gang må han vist hellere få bevillingen i stedet for bøde. "Det bliver dog for galt med al den anmeldelse."*

Den 3.2.: *"Carl Larsen var her om aftenen sammen med maler Hansen for at aftale noget vedrørende beværterbevillingsspørgsmålet."*

Den 4.2.: *"Maler Hansen var her først på eftermiddagen. Han skal til Skjern for at forhandle med Ingvar Nielsen om en påtænkt tur til København for at tale med ministeren om bevillingssagen."*

Den 5.2.: *"Jeg har skrevet en længere redegørelse om bevillingssagen til folketingsmand, postmester Hagbard Berg med forespørgsel, om han vil støtte en eventuel henvendelse til ministeren"*.

Den 9.2.: Modtog et brev fra folketingsmand Hagbard Berg, hvori han lovede, at han og folketingsmand Fibiger ville medvirke ved en henvendelse til ministeren angående bevillingssagen.

Den 14.2.: *"Om aftenen Blå Kors møde og bagefter var jeg og Ingvar Nielsen hos maler Hansen, hvor vi besluttede, at vi skulle have en sammenkomst med politimesteren forinden henvendelsen til ministeren."*

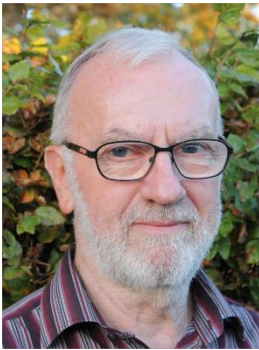
Og så endelig den 18.2.: *"Jeg var om eftermiddagen i Skjern, hvor jeg sammen med repræsentanter for de samvirkende afholdsselskaber for Bølling Nørre Herred, overportør Ingvar Nielsen, postpakmester Kirk og vognmand Martin Christiansen var til en sammenkomst med politimesteren i Ringkøbing, Aage Sørensen, på tinghuset angående bevillingssagen i Troldhede.*

Det viste sig, at politimesteren med hensyn til spiritusbeværtninger stod på samme standpunkt som "Den Personlige Friheds Værn", han var i øvrigt meget villig til at slå ned på afholdshoteller, hvor der skænkes spiritus, samt smugkroer.

Hvad der nu videre skal gøres denne sag vedrørende, vil blive overladt til folketingsmand, postmester Hagbard Berg at bestemme."

Afslutning

Jeg er ikke helt sikker på, om sagen sluttede her, men jeg kan i hvert fald ikke finde mere om den. Hvis nogen har mere, og måske set fra andre vinkler om denne sag, kunne det være interessant at høre om det. Set med vore dages øjne forekommer den beskrevne beværterbevillingssag at være lidt uforståelig, og det har den måske også været for nogle dengang. Jeg tror, at den for de fleste har været ligegyldig, og de har sikkert ikke kunnet forstå, at nogle få missionsfolk har gidet bruge så mange kræfter på en sag, som jo på forhånd var afgjort i sognerådet, men det vidner også om, hvor dedikerede min far og hans medkombattanter har været i denne sag, og stor respekt for det.

Knud Lindbjerg